

27.10.2022

Група Е-1

Мегей А.В.

Основи філософських знань

Урок № 17-18

Тема: Філософські погляди Аристотеля

У 367р. до н.е. слухачем "Академії" Платона стає сімнадцятирічний Аристотель – один із найвидатніших старогрецьких філософів. (384-322 рр. до н.е.). Він прожив стадне і цікаве життя. Двадцять років пробув в "Академії" Платона. Вважаючи себе учнем Платона, Аристотель був самостійно мислячим філософом, саме йому належать відомі слова: "Платон мені друг, але істина дорожча". Аристотель залишив після себе величезну творчу спадщину, яку можна розділити на вісім груп: праці з логіки, загальнофілософські, фізичні, біологічні, психологічні, етичні, економічні та мистецтвознавчі.

Дітищем Аристотеля є логіка. Наука про мислення і його закони викладена великим вченим у ряді його творів, які об'єднані під спільною назвою "Органон" ("Знаряддя"). Головною ж його філософською працею є "Метафізика". При цьому слід пам'ятати, що в часи Аристотеля слова "метафізика" ще не було. Це поняття, як уже зазначалося, вводить систематизатор творів Аристотеля – Андронік Родоський, який, опрацювавши рукописи Аристотеля, почергово укладає після творів із фізики твори з філософії. Звідси "те, що після фізики", тобто "метафізика".

Філософія у Аристотеля досить чітко виділяється із усієї сфери знання. Він розрізняє "першу" і "другу" філософії. Фізика для Аристотеля все ще філософія, але "друга". Предметом "першої" філософії є не природа, а те, що існує за нею. "Перша філософія, за Аристотелем, – наука "найбільш Божа" у подвійному розумінні: по-перше, володіє нею скоріше Бог, ніж людина; по-друге, її предметом є "божественні предмети". Тому Аристотель свою філософію називає теологією, вченням про Бога.

Однак Бог – це тільки "одне з начал". Тому філософія Аристотеля все-таки ширше теології. Вона вивчає взагалі "начала і причини всього існуючого, оскільки воно береться як існуюче". Філософія Аристотеля – спроба розібратися в існуючому, розкрити його структуру, знайти в ньому головне, визначити його по відношенню до неіснуючого. В цілому ж Аристотель – панлогіст.

У Аристотеля закони мислення є одночасно і законами буття. У "Метафізиці" Аристотель дає визначення основного закону буття. подаючи його у двох формах: короткій і повній. Коротке формулювання гласить, що одночасно існувати і не існувати не можна, а повне стверджує, що неможливо, щоб одне і те ж одночасно було і не було притаманне одному і тому ж в однаковому розумінні.

Основні засади вчення Аристотеля про буття такі: 1) категоріальний аналіз існуючого; 2) причинний аналіз субстанції; 3) вчення про можливість і дійсність.

Аристотель розглядає категорії як найбільш загальні роди висловлювань, які в подальшому не зводяться один до одного і не узагальнюються. Аристотель нараховує десять категорій: сутність, якість, кількість, час, відношення, місце, стан, дія, володіння, страждання. При цьому він рішуче відділяє категорію сутності від інших категорій, вказуючи, що тільки вона означає в загальній формі те, що здатне до окремого, самостійного існування.

Аристотель вважає, що суть буття речі – її форма. Він підкреслює, що формою називає суть буття кожної речі і першу сутність. Ключем розуміння форми Аристотеля є ототожнення її із суттю речі. У Аристотеля форма як суть буття речі – це той чи інший вид певного роду. Саме видове – головне, вирішальне начало буття і знання. Форма – не якість, не кількість, не відношення, а те, що становить сутність речі, без чого її немає. Форм стільки, скільки нижчих видів, які надалі не розпадаються ні на які інші види. Види Аристотеля – це вічні і незмінні сутності. Вони не створені Богом – форму ніхто не творить і не виробляє. Але все ж таки вони існують самі по собі і, будучи внесеними в матерію, начебто творять речі. До того ж в матерію їх, у кінцевому підсумку, вносить Бог. Тому кожна чуттєва сутність або окреме є дещо складове: вона складається з активної форми і пасивної матерії – наступниці форми. При цьому під матерією Аристотель розуміє: по-перше, неозначену і безформну речовину; по-друге, це те, з чого річ складається, і те, з чого річ виникає. Аристотелівська матерія пасивна, нежива, нездатна сама по собі з себе нічого народити.

Матерія у Аристотеля вічна, при цьому вона не поступається формі. Матерія і форма – два співвічні начала. Все, що існує в природі, складається з матерії і форми. Матерія є чиста можливість або потенціал речі, а форма – реалізація цього потенціалу. Форма робить матерію дійсністю, тобто втіленням у конкретну річ.

Особливої уваги заслуговує вчення Аристотеля про душу. Він вважає, що душу може мати тільки природне, а не штучне тіло. Причому це природне тіло має бути здатним до життя. Здійснення

можливості життя природного тіла Аристотель називає душею. Аристотель розрізняє три види душі. Два з них належать до фізичної психології, оскільки вони не можуть існувати без матерії. Третя метафізична.

Через вчення про душу Аристотель оригінально говорить про пізнання. Нагадаємо, що за Аристотелем третій вид душі – розумна Душа, яка притаманна людині і Богу. Вона незалежна від тіла, бо мислення вічне. Але коли споглядають розумом, необхідно, щоб у що реальне пізнання неможливе без чуттєвого рівня пізнання. Людина пізнає загальне тільки за допомогою відповідної уяви. Але уява не просто переробляється в поняття, а тільки сприяє тому, щоб закладені у душі форми буття перейшли із стану потенції в стан акту. Щоб перевести знання загального із стану потенції в стан акту, потрібен розум у всьому його обсязі, як пасивний, так і активний. А активний розум – це Бог. Таким чином, у Аристотеля перемагає раціоналістична лінія: знання існує ще до процесу пізнання.

Філософія Аристотеля не завершує ні старогрецької, ні, тим більше, античної філософії. Але вона завершує найбільш змістовний період в історії філософії, який часто називають філософією класичної Греції. Ця філософія високо цінувалась ще в античний період, відіграла визначальну роль в епоху середньовіччя, без неї неможливе уявити європейську філософію Нового часу, як і сучасну філософську культуру.

**Виконані завдання відправте мені на електронну пошту anastasiamegei@ukr.net.
У темі листа вказати ПІБ, номер групи, номер уроку і дату**